

VÁNOČNÍ

STUDÁNKA

ZPRAVODAJ OBCÍ MALÉ SVATOŇOVICE, PETROVICE, STRÁŽKOVICE, ODOLOV Ročník XVII Prosinec 2009

6

Naši milí studánečtí čtenáři,

abychom i my, redakce Studánky, přispěli svým drobkem k duchu Vánoc, připravili jsem pro Vás speciální vánoční vydání našeho místního zpravodaje. Rádi bychom Vám představili některé z klasických podkrkonošských receptů, které se praktikovaly v kuchyních našich předků horníků, balcaráků, tkalců, ale i v bohatších německých rodinách. Dále jsme pro Vás vybrali z široké nabídky vánočních zvyklostí a typických atributů, abychom Vám v krátkosti přiblížili jejich vznik a historii z trochu jiného pohledu. Taktéž v našem útlém vydání naleznete vánoční kalendárium nejvýznamnějších svátků adventního času a v neposlední řadě, na úplném začátku, i popis církevního roku. Myslíme si, že znalost české kultury, tedy i památek církevních, patří k základním pilířům vědění každého z nás. A protože rozhodně nepatříme v tomto směru k odborníkům, obrátili jsme svou pozornost k publikacím věnovaným vánoční tematice. Zbývá pouze popřát poklidné svátky vánoční, mnoho blízkých přátel i rodinných příslušníků a především úsměv na tváři a na duši.

Vaše redakce

Církevní rok

V první polovině 6. století křesťanský duchovní Dionýsius Exiguus vypracoval nový letopočet. Křesťanské počítání času vychází od té doby z události Kristova narození. Ke všem událostem došlo buď před, nebo po narození Ježíše Krista. Do té doby se křesťané při odpočítávání času řídili zvyklostmi země, ve které žili.

Náplň církevního (liturgického) roku se formovala v křesťanské církvi v průběhu několika století. Liturgický, církevní rok je souhrn svátků, které se stále opakují v nepřetržitém ročním cyklu. V průběhu roku slaví křesťané svátky Ježíše Krista a svatých. Liturgický rok je tak jakoby rozdělen do dvou bloků, které se rozlišují jako temporál a sanktorál.

Ještě než se vytvořily jednotlivé okruhy církevního roku, slavili křesťané neděle, o níž se udály všechny významné události spojené se životem Ježíše Krista, jako prvotní a sváteční den (primordialis dies festus). Později se neděle stala základní jednotkou liturgického roku. Prvním údobím liturgického roku jsou od 2. století Velikonoce. Ve 4. století se součástí církevního roku stala oslava počátku Kristovy události. Na východě se zformovala jako Epifanie, svátek Zjevení Páně. Západní křesťané ji přijali jako svátek Narození Páně. Velikonoční a vánoční okruhy se časem rozšířily o období přípravy – dobu postní a dobu adventní. Doba mezi Velikonocemi a Vánocemi pak vyplnil třetí okruh liturgického roku – liturgické mezidobí.

Ve struktuře liturgického roku se tedy postupně zformovaly tyto 3 okruhy:

- Velikonoce
- Vánoce
- Liturgické mezidobí

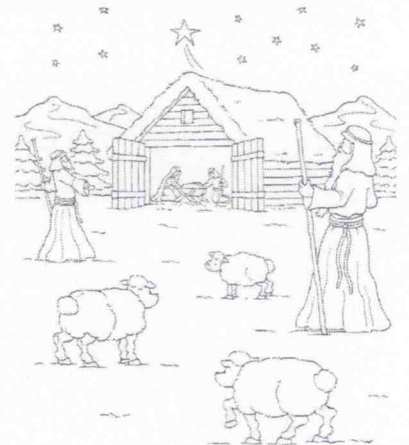
Církvi jsou údobí uváděna ne v chronologickém pořadí, ale podle jejich významu:

- období třídní velikonoční
- doba velikonoční
- doba postní
- doba vánoční
- doba adventní
- liturgické mezidobí

Popis temporálu liturgického roku v chronologickém pořadí by vypadal takto:

1. doba adventní (Advent)
2. doba vánoční (Křesťanské Vánoce, Štědrý den, Boží hod vánoční, ...)
3. liturgické mezidobí I. (trvá od pondělí po svátku Křtu Páně do úterý před Popeleční středou)
4. doba postní (trvá od Popeleční středy do odpoledne Zeleného čtvrtku)
5. velikonoční třídní (trvá od večerní mše na památku Večeře Páně, ve čtvrtek, do nešpor neděle Zmrtvýchvstání Páně)
6. doba velikonoční (trvá od slavnosti Veliké noci do nešpor neděle Soslání Ducha svatého- tzv. svatodušní neděle)
7. liturgické mezidobí II. (trvá od pondělí po slavnosti Soslání Ducha svatého do soboty před první nedělí adventní)

V průběhu liturgického roku církev neslaví pouze celé Kristovo tajemství, ale připomíná si i výroční dny svatých natalitia Sanctorum, tzv. sanktorál. Neděle a liturgické doby však mají přednostní postavení ve slavnostech liturgického roku. Svati jsou uctíváni především tam, kde žili nebo zemřeli. Pouze světci univerzálního významu požívají celocírkevní úcty (sv. Ondřej, sv. Kateřina, sv. Mikuláš, ...). Církevní rok, řídicí se novozákonním příběhem o Ježíši Kristu, se tak ve svém pojetí zásadně odlišuje od roku občanského. Počátek církevního, liturgického roku nepřipadá na 1. leden, ale na první neděli adventu.

Vánoční kalendárium

Advent

Advent byl a je dobou očekávání – původně očekávání příchodu Spasitele na svět, proto ono latinské „advent“, které znamená „příchod“. Šlo vlastně o přípravnou dobu na vánoční svátky, která se od 11. století ustálila na posledních čtyřech týdnech před Štědrým dnem. Byla to doba postní, v níž se lidé měli zdržet nadměrného jídla a pití a místo nich se věnovat intenzivnímu zbožnému rozjímání, zakázány byly zábavy, tanec a zpěv. Přesto se o adventu konaly četné lidové obřady a zvyky, které postní zásady porušovaly. Do adventu patřily a patří také čtyři adventní neděle – ta první letos připadla na 29. listopad. Další tři neděle dnes více známe pod označením bronzová, stříbrná a zlatá.

Sv. Barbora

4. prosince

Žila ve třetím století a pocházela z rodiny bohatého kupce a velkého nepřítele křesťanů. Barbora, kterou jeden ze sloužících obrátil na víru, se odmítla křesťanství vzdát a krutý otec ji nejdříve odevzdal soudci k mučení (při němž se zázrakem zhojily rány na jejím těle) a nakonec ji setnul hlavu mečem. Na svátek sv. Barbory chodily ženy a dívky zahalené v bílém a nadělovaly hodným dětem sladkosti z košíku v jedné ruce, zatímco pro zlobivé děti byla připravena metlička v ruce druhé. „Barborky“ se pak říkalo a říká třešňovým větvičkám, které řežeme 4. prosince a necháváme v teple do Vánoc vykvést. Lidová pověra říká, že vykvete-li neprovdané dívce „Barborka“ o Štědrém dni, nalezne tato dívka v následujícím roce svého ženicha.

Sv. Mikuláš

6. prosince

Narodil se v polovině 3. století v rodině zbožných křesťanů a byl vysvěcen už jako mladík. Po smrti rodičů rozdal část majetku chudým a obdarováním chránil tři dcery zadluženého otce před prodáním do nevěstince. Stal se biskupem a svůj úřad horlivě i spravedlivě vykonával až do vysokého věku, jehož se dožil. Sv. Mikuláš byl a zůstává jedním z nejuctivějších světců církve, patří k předním světcům i v západní Evropě. Je považován také za patrona námořníků a rybářů i ochránce převozníků. Jeho svátek byl spojován s vírou v bohatství, uzavíraly se proto v den jeho svátku obchody. Také svatby byly velice časté, neboť pod jeho patronací bývá manželství šťastné. Dárky, které dodnes přináší dětem, připomínají ono obdarování nevinných dívek. Je vlastně vzorem pro Santa Clause, který na Vánoce nosí dárky anglosaským dětem. V naší tradici zůstává mikulášská nadílka v předvečer jeho svátku, tedy 5. prosince. Dříve se konaly mikulášské průvody s maskami, později zůstali s Mikulášem pouze čerti a andělé. Konávaly se také mikulášské trhy, na nichž se prodávalo marcipánové pečivo s podobou Mikuláše, čerta apod.; dnes je častější toto pečivo z perníku.

Sv. Lucie

13. prosince

Narodila se ve 3. století v rodině zámožných křesťanů, ale po otcově smrti se jí matka rozhodla provdat za bohatého pohana. Lucie nejen nápadníka odmítla, ale navíc vyžadovala své věno, aby jej mohla rozdat chudým. Když tak učinila, obvinil ji nápadník z tajného křesťanství a nechal ji zemřít rukou katovou. Sv. Lucie byla uctívána jako patronka švadlen a kočích, ochránkyně přadlen; u nás se také věřilo, že má moc ochránit proti čarodějnicím. Svátek sv. Lucie patřil především ženám a dívkám, spojovaly s ním různé zvyky. Byla však také symbolem čistoty – a tak si hned po jejím svátku připomeňme, že je nejvyšší čas začít s vánočním úklidem.

